

דרור בן-עמי

הגן הזואולוגי, אוניברסיטת תל-אביב;
Compassionate Conservation Middle East

שמירת טבע בחמלה

גיליון אביב 2016 / כרך 7 (1)

ציטוט

בן-עמי ד. 2016. שמירת טבע בחמלה. אקולוגיה
וסביבה 7(1).
העתק

את העמדות הראשונות בעד שמירת הטבע הביעו באמצע המאה ה-19 משוררים כגון ראלף אמרסון, פילוסופים כדוגמת הנרי ת'ורו, ופעילים-סופרים כמו ג'ון מויר, שהיו אוהבי טבע. ערכיהם חלחלו והשפיעו על החברה המודרנית שלנו, ובסופו של דבר, הערכים הגיעו לאקדמיה ונעשו תחום מחקר עצמאי. באופן דומה, צומחת כיום, במאה ה-21, תנועה חדשה ברחבי העולם בשם 'הגנה על בעלי החיים', ומשנה את אופן ההסתכלות שלנו על בעלי החיים ואת אופן ההתייחסות שלנו אליהם. ב-2014 נמצא ששיעור הטבעונים וצמחונים בישראל עומד על 13% (אחד הגבוהים בעולם). הגנה על בעלי החיים משלבת שני חזונות שונים של הקשר שלנו עם בעלי החיים; רווחת בעלי החיים וזכויות בעלי החיים. רווחת בעלי החיים היא תחום דעת מדעי שמוודד פרמטרים כדוגמת כאב ולחץ, ואילו זכויות בעלי החיים הן ערך שמייסד את זכותם המהותית של בעלי החיים לחיים. בעוד החזונות משולבים בתנועה להגנת בעלי החיים, יש להם ביקורת הולכת וגוברת על כל צורות הניצול של בעלי החיים, כגון ניסויים בבעלי חיים, שימוש בבעלי חיים למטרות בידור (למשל בקרקסים, ברודאו, במלחמות שוורים) והתעשייה החקלאית.

מטרתה של "שמירת טבע בחמלה" (compassionate conservation) היא למזג הגנה על בעלי החיים עם הגנה על הטבע להשגת תוצאות שמירת טבע טובות יותר [5]. מנקודת מבט מעשית, סביר שמאמצי שמירת הטבע ייעצרו יותר ויותר באמצעות בקשות מטעם הציבור שלא לפגוע במינים מסוימים, אף על פי שהם פוגעים בממשק. לדוגמה, חיסול כלבים שהתפראו נתקל במחאה ציבורית בישראל, והמשרד להגנת הסביבה פסק שאין להרוג אותם. שילוב של ערכים של הגנה על בעלי החיים עם ירידה בהתערבות הציבור, יאפשרו לתכניות שמירת טבע להצליח בטווח הארוך.

שמירת טבע בחמלה קובעת גם כי כל חיה בפני עצמה משפיעה על תוצאות שמירת הטבע. חיות בר הן חלק מקבוצות חברתיות, הן משפיעות על הקבוצות הללו, יכול להיות שיש להן מידע חיוני עבור הקבוצה, וייתכן שגיבו בצורות שונות לתנאי סביבה שונים. לדוגמה, במחקר על התקת ירבוטים (*Dipodomys stephensi*) בקליפורניה נמצא כי קווי אישיות של כל ירבוט בנפרד קשורים להצלחת ההתקה [1].

הקונפליקט בין האדם לבעלי החיים הוא הגורם לנזק הרב שנגרם לחיות הבר, אבל הבנה מעמיקה יותר של התנהגות חיות הבר יכולה להוביל לפתרונות הומניים יותר. דינגו וקנגורו נחשבים מינים מזיקים באוסטרליה, ומדי שנה מומתים מיליונים מהם כדי להפחית את מקרי הטריפה וכדי להקטין את צריכת העשב שהכבשים נזקקות לו. עם זאת, מחקרים טוענים שסביר שקבוצות חברתיות יציבות של דינגואים יובילו להפחתת מקרי הטריפה, ושקנגורואים מתחרים על משאבי תזונה רק בתקופות בצורת [2].

בישראל, נכשלו מאמצים ארוכי טווח להשתלט על אוכלוסיות התנים. ממחקר שנערך לאחרונה עולה כי מזון שהושג ממשקים חקלאיים הביא לכך שהתנים נדרשו להתנועע פחות, וכך נותרו להם זמן ואנרגיה רבים יותר להתרבות [3]. לפחות בטווח הזמן הקצר, הפחתה במזון שמקורו במשקים חקלאיים הגבילה את גידול האוכלוסייה. לעתים הפתרונות היצירתיים האנושיים הם היעילים ביותר, כדוגמת שימוש בבעלי חיים על תקן שומרים (כלב או למה) בסביבות של חוות ידידותיות לטורפים באפריקה [4].

לרוע המזל, המחקרים החדשים ואסטרטגיות האפחות הללו הופיעו לאחר ניסיונות שווא של מאמצי אפחות פוגעניים ולעתים קרובות גם קטלניים, שמטרתם הייתה לפגוע בחיה

מסוימת ולא ליצור מחדש את האיזון המחויב. כצעד ראשון מציעה שמירת טבע בחמלה ארבעה עקרונות לשמירת הטבע:

- אין לפגוע בחיות בר, וזאת מתוך מחויבות למתן עדיפות גבוהה לגישות שאינן פולשניות במחקר ובנוהג שמירת הטבע, ומתוך הכרה בכך שהתערבויות פולשניות עלולות לפגוע בפרטים, באוכלוסיות ובמערכות אקולוגיות;
- יש משמעות לכל חיה בפני עצמה במחקרי שמירת טבע ובשמירת טבע עצמה. היא אינה סתם פרט מתוך מין או אוכלוסייה, ויש לנהוג בה בחמלה בטבע ובשבי;
- יש ערך למאמצי שמירת טבע עבור כל חיות הבר, מקומיות ולא מקומיות, נפוצות או נדירות, וללא קשר לתועלת שנדמה לנו שיש להן עבור בני האדם;
- דו-קיום של בני האדם עם חיות הבר הוא היעד הסופי והמהותי שמנחה את נוהגי שמירת הטבע בחמלה.

כדי להשתתף בתחום המרתק הזה של מחקר שמירת טבע שכולל מחקר יישומי ושיח אֶתִי, הצטרפו לרשת המחקר של שמירת הטבע בחמלה במזרח התיכון.

מקורות

1. Baker L. 2014. Translocation stress in Stephens' kangaroo rats: How individual variation influences success (PhD dissertation). Vancouver: University of British Columbia.
 2. Ben-Ami D, Boom K, Boronyak L, Townend C, Ramp D, Croft BD, and Bekoff M. 2014. The welfare ethics of the commercial killing of free ranging kangaroos: An evaluation of the benefits and costs of the industry. *Animal Welfare* 23: 1-10.
 3. Kapota D. 2014. Demographic and movement responses of red foxes and golden jackals to spatial and temporal changes in food availability (PhD dissertation). Beer-Sheva: Ben Gurion University of the Negev.
 4. McManus JS, Dickman AJ, Gaynor D, Smuts BH and Macdonald DW. 2015. Dead or alive? Comparing costs and benefits of lethal and non-lethal human-wildlife conflict mitigation on livestock farms. *Oryx* 49: 687-695.
 5. Ramp D and Bekoff M. 2015. Compassion as a practical and evolved ethic for conservation. *BioScience* 65: 323-327.
-